

Læremiddelformidling

En introduktion

AF: JENS JØRGEN HANSEN, PH.D. OG CHEFKONSULENT, UDVIKLING OG FORSKNING, UC SYDDANMARK OG LÆREMIDDEL.DK

Hvad findes af læremidler, hvordan kan læremidler karakteriseres og vurderes, hvad er gode læremidler, hvordan skal lærere og elever bruge læremidler og hvordan skal vi formidle og vejlede om læremidler? Det er nogle af de spørgsmål og udfordringer, som ligger i begrebet *læremiddelformidling*. Læremiddelformidling er en oplysende og vejledende virksomhed, der sigter mod at formidle om læremidlers potentiale, værdi og brugsmuligheder for undervisning og elevers læring. Læremiddelformidling er blevet et tema i den pædagogiske diskussion, fordi hele formidlingsfeltet er under forandring. Det er her en opgave for formidlende institutioner at finde deres ståsted i dette bevægelige landskab.

Denne artikel vil introducere til begrebet læremiddelformidling og præsentere en refleksionsmodel til forståelse af læremiddelformidling. Begrebet læremiddelformidling åbner for en række spørgsmål: hvilke *formål* har formidlingen, *hvad* formidles, hvilke *aktører* varetager formidlingen, gennem hvilke *medier* og hvilke *formidlingsformer* foregår formidlingen, hvordan iscenesættes *situationer* for formidling, og hvilke behov skal formidlingen dække hos bestemte *modtagere*. Hermed synliggøres, at læremiddelformidling bygger på bestemte hensigter, fokuserer på bestemte informationer, benytter

bestemte meddelelsesformer og foregår i bestemte formidlingssituationer. Hensigten med artiklen er at styrke formidlingsinstitutionernes selvforståelse i forhold til deres formidlingsopgave og dermed bidrage til det, som Professor Kirsten Drotner kalder *refleksiv formidling*:

Al formidling indebærer til- og fravalg. Men ved at blive klar over, hvilke svar, hvilke institutioner giver i hvilke sammenhænge, og på hvilket grundlag, vi træffer de valg, vi gør, kan vi blive mere bevidste formidlere. Og det er et godt udgangspunkt for også at blive bedre formidlere (Drotner 2006, 10).

Artiklen præsenterer sidst et perspektiv på nye tendenser i læremiddelformidlingen – læremiddelformidling 2.0.

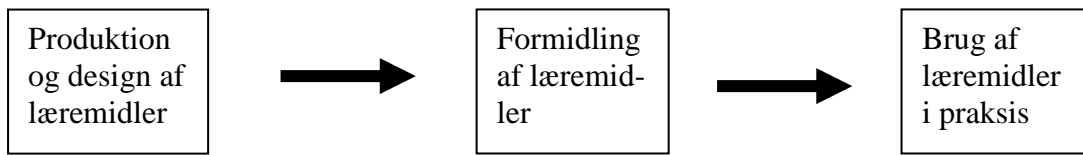
Hvad er læremiddelformidling?

Læremiddelformidling er en faglig kommunikationsform, som har til hensigt at oplyse og vejlede om læremidlers potentiale samt styrke anvendelsen af læremidler i pædagogiske processer. Man kan overordnet skelne mellem en *produkt-orienteret læremiddelformidling* (hvilke læremidler er der og hvilke kvaliteter har de i sig selv – giver svar på 'hvad findes' og 'hvad er godt'), en *anvendelses-orienteret læremiddelformidling* (hvordan bruge

læremidlet i praksis til løsning af konkrete pædagogiske opgaver – giver svar på 'hvad skal jeg gøre') og en *kompetenceudviklende læremiddelformidling* (hvordan udvikle brugeres kompetencer til at håndtere læremidler i professioner og praksissituationer – giver svar på 'hvordan udvikler aktører kompetencer til håndtering af læremidler').

Læremiddelformidling er et centralt formidlingsled i den traditionelle læremiddelfødekæde. Forlag og andre vidensformidlende institutioner producerer og designer bestemte typer læremidler, der har til hensigt at fungere som undervisnings- og læringsressourcer i skolen. Formidling af læremidler er en kerneopgave for formidlingsinstitutioner som skolebiblioteker, pædagogiske centre og centre for undervisningsmidler. Disse formidlingsinstitutioner tjener som formidlende mellemlid mellem læremiddelproducenter og primære læremiddelbrugere, som er elever og lærere i skoler, institutioner og ungdomsuddannelser. Den traditionelle fødekæde for læremidler kan synliggøres i nedenstående figur:

De læremiddelformidlende aktører har et *dobbeltblik* på læremidler: På den ene side et blik for læremidlers designkvalitet og på den anden side et blik for læremidlers brugsmuligheder. Vidensgrundlaget for dette dobbeltblik bygger ideelt set på en trefaset proces: For det første opstilles bestemte kriterier for vurdering af læremidler. For det andet indsamles viden om læremidlers kvalitet og egenskaber på grundlag af bestemte metoder til indsamling af viden. For det tredje formidles viden om læremidlernes kvalitet og brugsmuligheder i en bestemt situation, i et bestemt sprog og gennem bestemte medier. Læremiddelformidling er dermed en faglig kommunikationsform, der foregår i situationer, hvor afsenderen er repræsentant for en privat eller offentlig institution, der har et oplysende sigte (men altså ikke en privatperson). Endvidere er den viden, som afsenderen benytter, karakteriseret ved en høj grad af faglig og professionel viden og ekspertise. Læremiddelformidling benytter sig således af et specialiseret fagsprog, og for at være valid bygger den også på et reflekteret og eksplicit grundlag. Endelig bidrager læremiddelformidlingen til løsning af specialiserede opgaver. Læremiddelformidlingen giver svar på spørgsmål. Spørgsmålene i forhold til anvendelse af læremidler er meget forskellige, og det har

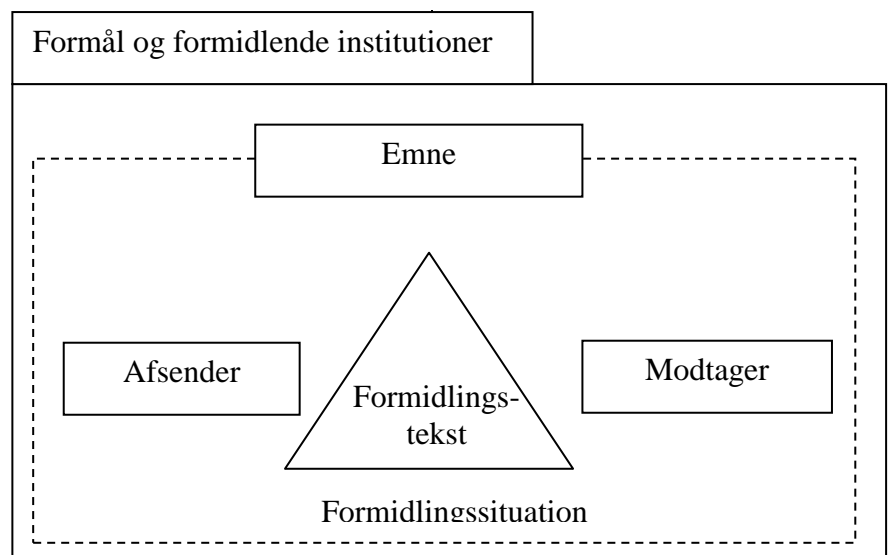
derfor også indflydelse på de svar og formidlingsformer, som de formidlende institutioner kommer med.

Læremiddelformidlingsmodellen

Aspekterne i læremiddelformidling kan anskueliggøres i *læremiddelformidlingsmodellen* (inspireret af Galberg Jacobsen og Skyum-Nielsen 1996, 49). Se figur 1.

Modellen skal ses i et konstruktivistisk lys. De formidlende institutioner kan gøre sig umage med at formidle viden så motiveerende, oplysende og lærerigt som muligt, men det er modtageren, der i sidste ende selv afgør, hvorvidt og hvordan den formidlende information skal forstås og bruges. Dvs. det er brugerens behov, der i sidste ende afgør om formidlingen har succes. Modellen skal altså ikke ses som en transportmodel, hvor modtageren automatisk tilegner sig den formidlende information.

I det følgende udfoldes dimensionerne i læremiddelformidlingsmodellen. Modellen kan bruges både produktivt og analytisk. Produktivt kan modellen synliggøre de valg og overvejelser, som formidlingsinstitutioner foretager, når de designer læremiddelformidling. Analytisk kan modellen bruges i forhold til at analysere og undersøge karakteren af de valg, som formidlingsinstitutioner foretager i deres konkrete læremiddelformidling. Modellen viser, at det ikke bare er formidlingsteksten som er budskabet. Budskabet er både formidlingsteksten og den intention som afsenderen har, den situation og de forventninger som modtageren har og hele den sociale kontekst, hvori formidlingen foregår.

Figur 1: Læremiddelformidlingsmodel

Formål og formidlende institutioner

De institutioner, der varetager læremiddelformidling, udgøres af en bred vifte af institutioner, der har forskellige formål for deres formidling. Man kan overordnet og meget generelt skelne mellem institutioner, der formidler *til* praksis (praksisformidling), *om* praksis (professionsformidling) og *forståelse* af praksis (forskningsformidling).

Praksisformidling

Praksisformidling er en handleanvisende formidling, der sigter på at vejlede i en konkret praksis. Formidlingen bidrager med viden, der kan kvalificere handlinger i praksis, fx den situation, hvor en lærer skal finde materiale til et undervisningsforløb eller årsplan. Koden for formidling er aktualitet/ikke aktualitet. Aktualitetskriteriet går på, om formidlingen kan løse problemstillinger i forhold til lærerens konkrete mål med undervisningen, lærernes konkrete undervisningsforudsætninger, de konkrete elever og deres læringsforudsætninger samt de konkrete rammer for brug af læremidler. Typiske institutioner i praksisformidling er cfu'er, skolebiblioteker og kommunale pædagogiske centre. Endvidere kan man også sige, at læremiddelforfattere gennem lærebogens opgaver og vejledning også praktiserer praksisformidling, fordi de vejleder elever og lærere i at omsætte et fagligt stof til undervisning og læring.

Professionsformidling

Professionsformidling sigter mod at vejlede om brugen af læremidler i en professionskontekst. Det indebærer, at formidlingen både har blik for, hvordan læremidlet kan støtte lærere i deres profes-

sionsudvikling, samt at kvalificere og kompetenceudvikle lærere til at håndtere læremidler i deres praksis. Formidlingen skal fx bidrage til, at lærere generelt set kan vurdere om et læremiddel kan understøtte deres undervisningsopgave samt kvalificere lærere til at håndtere bestemte læremidler i deres lærergerning. Koden for formidling er brugbarhed/ikke brugbarhed. Grundlaget for vurdering af brugbarhed handler om, hvorvidt læremidlet kan forbedre praksis, og om læremidler generelt set understøtter de professionsopgaver, som lærerprofessionen skal håndtere, fx om læremidlet er fagligt relevant, lever op til Fælles Mål, er brugervenligt mv. Denne formidlingsform løftes af de samme aktører som i praksisformidlingen, men også af en række andre aktører: fagblade, formidlingsvirksomheder, forlagskonsulenter, nationale videntcentre og professionsuddannelser (se oversigt nedenfor).

Forskningsformidling

Forskningsformidling er en formidlingsform, hvor grundlaget for formidling handler om at forstå praksis, men ikke nødvendigvis vejlede praksis (Undervisningsministeriet 2007, 10). Koden for formidling er typisk set sandhed/ikke sandhed. Forskningen er optaget af at forstå, forklare eller kritisere læremidlers potentiale. Dog findes der også mere anvendelsesorienterede forskningstraditioner, der er optaget af at bidrage til at forbedre institutioners omgang med og læreres handlemuligheder i forhold til at bruge læremidler. Flere universiteter har fx særlige forskningslaboratorier (Innovation Lab, Learning Lab og Knowledge Lab), der eksperimenterer med og undersøger læremidlers pædagogiske

effekter. Det samme gør konsulenthuset, Danmarks evalueringsinstitut og nationale videntcentre. Disse institutioner har udviklet metoder og formidlingsformer, der sigter på at producere evidensbaseret viden, der kan forbedre institutioners omgang med læremidler. Fx har Læremiddel.dk foretaget en evaluering for Københavns kommune og Undervisningsministeriet af 10 digitale læremidler, der dokumenterer læremidlernes pædagogiske effekter og potentiale for udvikling af Best Practice (Petersen m.fl. 2010).

Tabellen på næste side viser en oversigt over formidlingsinstitutioner og deres dominerende formidlingsformer:

Praksisformidlende institutioner	Professionsformidlende institutioner	Forskningsformidlende institutioner
<p>Centre for undervisningsmidler</p> <p>Kommunale pædagogiske centre</p> <p>Skolebiblioteker</p> <p>Forlag og læremiddelforfattere</p>	<p>Fagblade som fx Folkeskolen, Skolebiblioteket, IT og undervisning og cfu'ers fagblade (anmeldelser)</p> <p>Formidlingsvirksomheder som DBC (materialevurdering og lektøruddannelser), UNI-C (EMU) og Lær-it (trin-for-trin-vejledninger)</p> <p>Forlagskonsulenter (kurser og introduktioner)</p> <p>Nationale videncentre, fx Læremiddel.dk, Nationalt videncenter for læsning og Nationalt center for undervisning i natur, teknik og sundhed</p> <p>Professionsuddannelser, som fx læreruddannelse.</p>	<p>Universiteter</p> <p>Biblioteksskolen</p> <p>Konsulenthuse</p> <p>Danmarks evalueringsinstitut</p>

Tabel 1: Formidlingsinstitutioner

Som sagt varetager de enkelte formidlingsinstitutioner flere forskellige formidlingsformer, idet centre for undervisningsmidler, pædagogiske centre, skolebiblioteker og forlag også varetager professionsformidling.

Formidlingens emne

Læremidler er brugsgenstande i undervisningen, der sigter på at støtte, stimulere og udfordre elevernes læring. Der findes her en lang række typer læremidler, fx semantiske læremidler, kognitive læremidler, kommunikative læremidler, kompenserende læremidler og didaktiske læremidler, udfoldet i bogen "Læremiddellandskabet. Fra læremiddel til undervisning" (Hansen 2010). Disse læremidler er alle karakteriseret ved at have bestemte potentialer og funktioner for lærerens undervisning og elevernes læring. Dette læremiddellandskab fungerer for lærere og elever som pædagogiske ressourcer for henholdsvis læring og undervisning. For eleven er læremidler ressourcer i

elevens læreprocesser. Alt efter hvilket læremiddel vi har med at gøre og hvilken rolle, som læremidler indtager i elevens konkrete læringssituation, har eleven en udfordring i forhold til at:

- læse og forstå læremidler – *læse- og brugskompetence*
- få et fagligt udbytte på grundlag af læremidler – *faglig læringskompetence*
- udnytte læremidler til at håndtere egne arbejdsformer – *studiekompetence*
- bruge læremidler til at formidle produkter og processer – *formidlingskompetence*
- bruge læremidler til kommunikation og facilitering af læringsfællesskaber – *kommunikations-, vidensdeling og samarbejdskompetence*
- bruge læremidler til at søge, udvælge og bearbejde information - *informationskompetence*

For læreren fungerer læremidler som ressourcer i hendes undervisningsopgaver: planlægning af undervisning, gennemførelse af

undervisning og evaluering af undervisning. Læreren har flersidige opgaver i forhold til at håndtere læremidler, det man kan kalde lærerens *læremiddelfaglighed*, som er en samlebetegnelse for lærerens forskellige læremiddelkompetencer (Carlson og Hansen 2009 og Hansen 2010):

- opbygge et overblik og indsigt i forskellige læremiddeltyper og deres funktion for undervisning og læring
- udvælge læremidler
- legitimere læremiddelvalget i forhold til elever og deres faglige forudsætninger og eventuelle læringsstile, læseplaner og de undervisningsmæssige rammer
- iscenesætte læremidlet i undervisningen og facilitere at læremidler kommer til at fungere som brugbare og lærbare ressourcer i elevernes læring
- evaluere læremidlernes rolle for elevernes læringsudbytte og læreprocesser samt den undervisningsmæssige funk-

tionalitet i forhold til læremiddelbrugen

- have et innovativt blik for hvordan læremidler kan udvikle elevernes læring og lærerens undervisning

De formidlende institutioner har en central opgave og rolle i forhold til at formidle og kvalificere lærere og elevers valg, brug og evaluering af læremidler i undervisningen og læreprocessen. Endvidere har kommunale pædagogiske centre den funktion at udmønte de kommunale strategier på læremiddelfeltet samt informere, vejlede og støtte

kommunens skolebiblioteker. Centre for undervisningsmidler har ligeledes den funktion, at de skal informere og vejlede skolebibliotekarer samt stille materialer til rådighed for skolebiblioteker, skoler, institutioner og ungdomsuddannelser.

Formidlingssituationen

Formidlingssituationen er rammen om formidlingens *formidlingsform*, *rum*, *forløb* og *relationen* mellem formidler og bruger i en læremiddelformidling. Formidlingen af læremidler udgøres af forskellige formidlingsformer. Grundlæggende kan man skelne

mellem *rumlig formidling* (rummet og portalen som formidlingsform), *info-formidling* (systematisering og distribution af læremidler), *kursusformidling* (trin-for-trin-kurser og praksisnære kursusformer), *vejledning* (vejledning af brugere) og *Best-Practice-formidling* (opsamling af erfaringer med brug af læremidler) (Hansen 2010, 191). Disse formidlingsformer kan enten foregå i et fysisk miljø eller et virtuelt miljø. Nedenstående model giver en oversigt over de forskellige formidlingsformer:

	Virtuelt miljø	Fysisk miljø
Rumlig formidling	Portal og virtuelle rum	Udstillinger
Info-formidling	Databaser med tekster, lyd, billeder og videoer + samlinger af digitale tjenester og links.	Fysiske samlinger med tekster, lyd, billeder, videoer og artefakter.
Kursus-formidling	Videoinstruktioner og trin-for-trin manualer	Fysiske kurser.
Vejledning	Online vejledning – synkront eller asynkront.	Fysisk vejledning.
Best-practice-formidling	Platforme med eksemplariske undervisningsforløb.	Fysiske møder om god praksis.

Tabel 2: Formidlingsformer

Udfordringen for formidlende institutioner er, hvordan man kan integrere disse formidlingsformer og dermed skabe en differentieret kommunikation, der udnytter de forskellige formidlingsformers muligheder. Endvidere må man overveje, hvordan formidlingssituationen kan iscenesættes.

Med vejledning som eksempel kan formidlingssituationen iscenesættes på forskellig vis (Inglar 1999). For det første må man som formidler overveje det principielle perspektiv: hvad vil man opnå med en vejledning på lang sigt. Er det fx at rådgive, informere, kompetenceudvikle, inspirere, bevidstgøre, understøtte eller udfordre den vejledte aktør? Herunder hvilken rolle man tænker sig selv i som vejleder, fx coach, konsulent, evaluator, supervisor, ekspert mv.

Dernæst må man som læremiddelformidler overveje det situationelle perspektiv: hvad er indholdet i vejledningen (fx information om bestemte læremidler, støtte udformning af årsplan og/eller undervisningsforløb, kritisere eller rådgive om bestemte typer læremidler, skabe refleksion om brug af læremidler osv.), hvad er den vejledtes forudsætninger, behov og syn på god undervisning og læring, gennem hvilket medie skal vejledningen foregå (fysiske møder, skriftlig kommunikation eller andre kommunikationsformer), og hvilken tidsmæssig struktur skal der være omkring vejledningssituationen: førvejledning, vejledning og eftervejledning? Og skal vejledningsforløbet evalueres og evt. hvordan?

Formidlingsteksten

Kerneydelsen i enhver faglig formidling er den formidlende information, som man kan kalde *formidlingsteksten*. En tekst skal

forstås i et bredt perspektiv: det kan være en udstilling, en læremiddelkarakteristik, en læremiddelvurdering, et kursus, et vejledningsforløb eller en platform for videndeling.

I bogen *At vurdere læremidler i dansk* (Carlsen og Hansen 2009, 29) beskrives læremiddeltypen 'didaktiske læremidler' og dens potentiale i forhold til at støtte lærerens handlinger og håndtering af undervisning. Læremiddeltypens potentiale er at:

- pege på et fagligt område og dets sammenhæng med andre fagområder
- legitimere det faglige områdes sammenhæng med fagmål, trinmål, fagsyn og læringsyn
- synliggøre en struktur og en progression i det faglige indhold
- give handleanvisninger til, hvordan læreren metodisk kan omsætte indholdet i undervisningen i form af tekster, opgaver, øvelser osv.
- beskrive konkrete undervisningsforløb
- give redskaber og ideer til, hvordan undervisningen og elevernes læring kan evalueres

Heri ligger, at didaktiske læremidler er bærer af en række funktioner: faglig *repræsentation*, *legitimering* af læreplan, *strukturering* af undervisning, *metodisk vejledning* af lærerens planlægning, undervisning og evaluering samt *facilitering* af konkrete undervisnings- og læringsforløb.

Læremiddelformidleren kan have forskellige opgaver i forhold til at formidle disse funktioner: karakterisere og vurdere læremidlet i sig selv, holde kurser om læremidlet og dets funktioner, vejlede om læremidlets funktioner, samle erfaringer sammen

om brug af det konkrete læremiddel mv.

I oversigten *formidlingstypologi* på næste side beskrives forskellige teksttyper, deres typiske emne og sproglige udformning:

Udstilling	Karakteristik	Vurdering	Kursus	Vejledning	Videndeling
Skabe opmærksomhed omkring bestemte artefakter og temaer i en tidsbegrænset periode.	Udpege bestemte egen-skaber ved bestemte typer læremidler, fx lixtal og lettal i børnelitteratur.	Vurdere bestemte læremidlers værdi, på grundlag af givne vurderings-kriterier, fx Læremiddeltjek og anmeldelser.	Formidle metoder og procedurer for brug af bestemte læremidler i praksis, fx Lær-it's videoinstruktioner.	Vejlede og facilitere brugen af læremidler i bestemte undervisnings- og læringsssammenhænge.	Opsamle brugeres erfaringer og facilitere netværk til udveksling og debat.
Bevidst brug af rum, medier, artefakter og formidlingsmæssige virkemidler som lyd og lys.	Kategorisering af læremidler efter standardiserede koder. Generel høj formaliseringsgrad.	Vurdering (evt. analyser) af læremidler. Kan foregå efter forudgivne kriterier (høj formaliseringsgrad) eller erfaringsbaserede kriterier, som i anmeldelser (lav formaliseringsgrad).	Ofte trin-for-trinstruktur med tydelige instruktioner i brug. Kan tage udgangspunkt i brugerens egen praksis (praksisnær kursusformidling) eller i læremidlets designpotentiale (generel kursusformidling).	Efterspørgselsbestemt og flydende vejledning (just in time) og udbudsbestemt og skemalagt vejledning (just in case). Forskellige vejledningsformer: rådgive, informere, inspirere, understøtte planlægning, udfordre.	Formelt beskrevne og evaluerede undervisningsforløb eller uformelle erfaringer kan deles gennem digitale platforme eller mødefora.

Tabel 3 Formidlingstypologi

Afsender og modtager

Afsenderen i læremiddelformidlingen kan have forskellige funktioner og opgaver, alt efter hvilken type formidling vi taler om, hvilket formål formidlingen har, hvilket emne formidlingen omhandler, og hvilken situation formidlingen foregår i. Afsenderrollen kan således både fungere som konsulent, vejleder, bibliotekar, evaluator, underviser og forsker.

Modtagerperspektivet i læremiddelformidlingen bør reflekteres ind som et meget væsentligt udgangspunkt for alle de andre dimensioner i læremiddelformidlingen: formål, formidlingstekst og formidlingssituation. Ja, ofte vil modtagerperspektivet konditionere alle de andre dimensioner, fordi det er modtagerens virkelighed, behov samt oplevelse af mening og relevans,

der er afgørende for formidlingens succes. For læremiddelformidlingen er det vigtigt at udvikle et differentieret blik på forskellige brugeres behov og forventninger.

Modtageren af læremiddelformidling kan både være elever, lærere, skolebibliotekarer, it-vejledere, skolebestyrelse og skoleledere. Hver af disse brugere har specifikke forventninger til, hvad læremiddelformidlingen kan bruges til, hvad enten læremiddelformidling foregår fysisk eller er medialiseret skriftligt eller digitalt. Med eleven som modtager kan det fx være at støtte og inspirere eleven i opgaveskrivning eller indsamling af materiale. Men formidlingen kan også have en udfordrende dimension, jf. Fælles Mål i dansk: "Skolebiblioteket skal give eleverne det, de vil have, men de skal også

give eleverne det, de ikke vidste de ville have." (Undervisningsministeriet 2009, 70). Lærere har vidt forskellige erfaringer og behov for information og vejledning. Formidlende institutioner som skolebiblioteker og cfu'er kan her med fordel arbejde med *personer* i deres vidensformidling for at udvikle et differentieret modtagerfokus. Personer er fiktive repræsentanter for en målgruppe, der giver både indlevelse og forståelse for særlige målgruppers behov og erfaringer. Et eksempel på personer er *den rutinerede, den kritiske, den habile* og *den usikre* lærertype.

Disse fire lærertyper er fremkommet på grundlag af deres holdning til og erfaringer med at integrere it i deres undervisning (Christensen og Hansen 2010, 108):

	Positiv holdning til it-brug i skolen	Negativ holdning til it-brug i skolen
Overskud af it kompetencer	Den rutinerede	Den kritiske
Underskud af it kompetencer	Den habile	Den usikre

Tabel 4: Personaer – et eksempel

Man kunne her opstille mange andre modeller for generering af personaer, både som lærer- og elevprofiler. Pointen er, at arbejdet med personaer kan skabe en nuanceret forståelse af forskellige behov og forventninger i en formidlingssituation og dermed skærpe blikket for et modtagerfokus i læremiddelformidlingen.

Formidling 2.0 – nye tendenser i læremiddelformidlingen

Når læremiddelformidling i disse år er blevet et centralt tema for producenter og formidlere af læremidler, skyldes det grundlæggende forandringer af både læremiddeltyper (læremiddelfeltet udvides og nye typer læremidler ser dagens lys), differentierede formidlingssituationer (den fysiske samling, kurset og materialekassen er ikke længere eneste formidlingsform), modtagerens forventninger og behov (læremidler er blevet synlige som væsentlige elementer i både elevernes læring, fx i arbejdet med projektopgaver og integration af it i deres læreprocesser, og i lærerens undervisning, fx integration af nettet, interaktive tavler og virtuelle læringsrum).

Samtidig er der også tendenser i retning af udvikling af nye formidlingsformer – en formidling 2.0. Formidling 2.0 er kendetegnet ved en bottom-up og ikke top-down-styret formidlingsform. Den traditionelle fødekæde i læremiddelformidlingen, som beskrevet ovenfor, hvor formidling går fra ekspert til bruger, mødes af andre organiseringer af læremiddelformidling.

Det er en organisering, hvor brugerne selv optræder som eksperter, rådgivere, inspiratorer og vejvisere for hinanden. Det foregår fx gennem de faglige konferencer på skolekom og på emu'en og i uformelle netværk. I disse netværk udvikles brugerbaserede og virale formidlingsfællesskaber og virtuelle mødesteder uden om de traditionelle formidlingsinstitutioner.

Det ændrer ikke grundlæggende opgaven for formidlingsinstitutioner som cfu'er og skolebiblioteker, men det udvider den rolle, disse institutioner har for formidling. Disse formidlingsinstitutioner har traditionelt den opgave at lede viden ind i skolen gennem kurser, vejledninger, udstillinger og hjemmesider samt opbygge systematisk viden om læremidler og deres potentiale for undervisning og læring. Endvidere fungerer formidlingsinstitutioner som mødested om og oplevelsesrum for tilegnelse og brug af læremidler. Den nye funktion er, at formidlingsinstitutioner også kan genere og facilitere netværk og videndelingsfora omkring brug af og erfaringer med læremidler.

Et andet eksempel på læremiddelformidling 2.0 er den situation, hvor eleverne inddrages i undervisningen som eksperter på læremiddelbrug. Mange elever har veludviklede kompetencer i forhold til at håndtere digitale teknologier. Det kan fx være i et forløb om produktion af lommefilm, hvor elever har kompetencer til at håndtere mobiltelefonen som videokamera, bearbejde filmen i et filmbehandlingsprogram og uploade lommefilm på YouTube. Lærere kan trække på disse kompetencer i særlige værksteds- og projektorienterede undervisningsforløb. I et sådan forløb er læreren ikke nødvendigvis ekspert på disse teknologier, men – hvis læreren har modet og viljen – kan iscenesætte elevernes kompetencer i forhold til at støtte gennemførelsen af undervisningen. Et sådan forløb kan fungere som en ramme om en eksperimenterende undervisning, hvor lærere og elever sammen udforsker og undersøger de digitale læremidlers muligheder for undervisning og læring. Der foregår en erfaringsudvikling og uformel læremiddelformidling, der springer ud af undervisningens praksis, og som kan gøre læreren klogere på læremidlers betydning for pædagogiske processer. Disse eksempler på læremiddelformidling 2.0 sætter selvfølgelig de traditionelle formidlingsinstitutioner under pres. Men omvendt er der også tendenser i retning af, at en formidlingsinstitution som skolebiblioteket får en mere formaliseret formidlingsfunktion i skolen. I modsætning til undervisning, som er læreplanstyret, og som foregår i formelle rammer med lovfaste mål, så foregår læremiddelformidling traditionelt i semi-formelle rum. Selvom undervisning og læremiddelformidling har brugerens læring og kompetenceudvikling som fælles

sigtepunkt, så er læremiddelformidlingen ikke reguleret og lovbestemt, men bygger traditionelt på et uformelt oplysende grundlag. Dog er der bevægelser i retning af, at skolebiblioteket får en mere formaliseret og institutionel formidlingsfunktion i skolen. Fx står der i vejledningen til Fælles Mål i dansk om skolebibliotekets opgave: "På skolebiblioteket skal lærerne altid kunne hente inspiration og hjælp til at omsætte Fælles Mål 2009 til praktisk handling." (Fælles Mål 2009, 71). Det er interessante og nye perspektiver for skolebiblioteker og for øvrige formidlende institutioner.

Litteratur

Carlsen, Dorthe og Jens Jørgen Hansen (2009). *At vurdere læremidler i dansk*. København: DanskLærerforening.

Christensen, Vinnie Lerche og Jens Jørgen Hansen (2010). *Innovativ læremiddelkultur. I: Karsten Gynther (red.): Didaktik 2.0 – Læremiddelkultur mellem tradition og innovation*. København: Akademisk Forlag.

Dreyfus, Hubert L. (2002). *Livet på nettet*. København: Hans Reitzel.

Drotner, Kirsten (2006). *Formidlingens kunst. Formidlingsbegreber og børnekultur, Når børn møder kultur. En antologi om formidling i børnehøjde*. København: Børnekulturens Netværk.

Galberg Jacobsen, Henrik og Peder Skyum-Nielsen (1996). *Dansk sprog. En grundbog*. Århus: Schønberg.

Hansen, Jens Jørgen (2010). *Læremiddellandskabet. Fra læremiddel til undervisning*. København: Akademisk Forlag.

Hansen, Jens Jørgen (2009). *Læremiddelvurdering i skolen. Fire evalueringsmodeller. Unge Pædagoger nr.3*.

Hoel, Trude m.fl. (2008). *Opplevelse, opdagelse, oplysning. Fagbok om skolebibliotek*. Oslo: Bibliotekscentralen.

Inglar, Tron (1999). *Lærer og vejleder: om pædagogiske retninger, vejledningsstrategier og vejledningsteknikker*, Århus: Klim.

Petersen, Bjarne Købmand m.fl. (2010). *Den pædagogiske effekt af ITiF-læremidlerne. En analyse og vurdering af ti digitale læremidler og deres anvendelse i Københavns Kommune*. Københavns Kommune og Læremiddel.dk.

Undervisningsministeriet (2007). *Professionel viden – hvordan kan den anvendes bedre?* København.

Undervisningsministeriet (2009). *Fælles Mål 2009 – Dansk*. København.

